

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
V-QISM**

Google Scholar

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
V-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

KORPORATIV BOSHQARUVDA ESG TAMOIYLLARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY TAHLILI.....	12
I. R. Berdikulova	
TEKSTIL SANOATIDA SUV ISTE'MOLI VA QAYTA ISHLASH ULUSHI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK: 20 DAVLAT MISOLIDA KORRELYATSIIYA VA K-MEANS KLASTER TAHLILI.....	16
Zayniyev Diyorbek Zokir o'g'li	
Turobova Hulkar Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA BIZNES BIRLASHUVLARINI HISOBGA OLISHNI MHXS (IFRS) 3 ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	24
Davletov Ikrom Raximberganovich	
VINOCHILIK SANOATI KORXONALARIDA TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI TASHKIL QILISH VA O'TKAZISH TARTIBI.....	33
Jo'rayev Dilshod Xudoyqulovich	
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ	38
Абдуллаева М.Б.	
AGROSANOAT MAJMUASIDA INTEGRATSION TUZILMALARNING ISTIQBOLLI SHAKLLARINING NAZARIY ASOSLARI.....	44
Murodov Sherzodbek Murod o'g'li	
RESPUBLIKADA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING BOZOR MEXANIZMI.....	51
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MAHALLALARDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHGA KO'MAKLASHISH.....	55
Niyozov Zuxur Davronovich	
Yarlaqabov Faxriddin Baxodir o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОТЧЕТА О ФИНАНСОВОМ ПОЛОЖЕНИИ КОМПАНИИ В СООТВЕТСТВИИ С ТРЕБОВАНИЯМИ МСФО	58
Худойкулова Дилора Дилмуродовна	
SANOAT KORXONALARINING INVESTITSIYALARI TARKIBI VA ULARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINING IQTISODIY TAHLILI.....	64
Karimova Saodatxon Ulug'bek qizi	
XALQARO MOLIVAVIY HISOBOT STANDARTLARIGA MUVOFIQ JORIY AKTIVLARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	71
Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
DAVLAT TOMONIDAN TURIZM SOHASINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	77
Karimova Dilafruz Sadridin qizi	
МЕТОДЫ АНАЛИЗА ЦИФРОВИЗАЦИИ В РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	82
Ахмедова(Жабборова) Нилуфар Икболжон кизи	
AHOLI ZICH JOYLASHGAN HUDUDLARDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARI VA XORIJIY TAJRIBA TAHLILI	89
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
Nematjonova Risolatxon Dilshodbek qizi	
JANUBIY KOREYA TAJRIBASIDA CHIQINDILARNI BOSHQARISHDA EPR TIZIMI VA RAQAMLI YECHIMLARINING O'RNI	94
Otarbayev Zamir Zairovich	

SANOAT SALOHİYATI SAMARADORLIGINI INVESTISIYALAR ASOSIDA OSHIRISHNING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI	100
Urazaliyev Bekzod Sultanbayevich	
ЦИФРОВЫЕ НАВЫКИ КАК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЖЕНСКИХ КАДРОВ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	107
Дониёрова Зухрабону Алишер кизи	
TURIZM SUG'URTASI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	113
Xo'jamov Akbar Bahriddinovich	

TURIZM SUG'URTASI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Xo'jamov Akbar Bahriddinovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti mustaqil izlanuvchisi

E-mail: xujamovakbar92@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-0911-453X>

Annotatsiya. Ushbu maqolada turistik sayohatlar jarayonida turistlarning kasallanish, baxtsiz hodisalarga uchrashi, transport muammolari, bagaj yo'qolishi yoki tabiiy ofatlar kabi kutilmagan holatlarga duch kelishlari masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Mazkur risklar turistlarning shaxsiy va mulkiy manfaatlariga zarar yetkazishi mumkinligi va shu sababli turizm sohasida risklarni boshqarish hamda ularni sug'urtalash muhim iqtisodiy mexanizm ekanligi bo'yicha taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: turizm, yangi ish o'rinlari, turist, risk, tabiiy, iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy, texnologik, turistik risk, sug'urta, sug'urta mahsuloti.

Abstract. This article examines the challenges tourists face while traveling, including unexpected situations such as illness, accidents, transportation problems, lost luggage, and natural disasters. These risks can damage tourists' personal and property interests, so the article offers recommendations and suggestions regarding the importance of risk management and insurance in the tourism sector as a key economic mechanism.

Keywords: tourism, new jobs, tourist, risk, natural, economic, social, political, technological, tourist risk, insurance, insurance product.

Аннотация. В данной статье рассматриваются проблемы, с которыми сталкиваются туристы во время поездок, связанные с непредвиденными ситуациями, такими как болезнь, несчастные случаи, проблемы с транспортом, потеря багажа или стихийные бедствия. Эти риски могут нанести ущерб личным и имущественным интересам туристов, поэтому в статье предлагаются рекомендации и предложения относительно важности управления рисками и страхования в туристическом секторе как важного экономического механизма.

Ключевые слова: туризм, новые рабочие места, турист, риск, природный, экономический, социальный, политический, технологический, туристический риск, страхование, страховой продукт.

KIRISH

Bugungi kunda turizm jahon iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Turizm sohasi mamlakat iqtisodiyotiga valyuta tushumlarini ko'paytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Biroq turistik faoliyat yuqori darajadagi xavf va noaniqliklar bilan bog'liq bo'lib, turistlar hamda turizm subyektlari uchun turli iqtisodiy yo'qotishlarga sabab bo'lishi mumkin.

Turistik sayohatlar jarayonida turistlar kasallanish, baxtsiz hodisalarga uchrash, transport muammolari, bagaj yo'qolishi yoki tabiiy ofatlar kabi kutilmagan holatlarga duch keladilar. Mazkur risklar turistlarning shaxsiy va mulkiy manfaatlariga zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli turizm sohasida risklarni boshqarish va ularni sug'urtalash muhim iqtisodiy mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Turizm sug'urtasi va uni rivojlantirish masalasida bir qancha olimlarning ilmiy qarashlari mavjud. Sug'urta ishini yuritish xarajatlari haqidagi axborotlarni yig'ish, qayta ishlash, umumlashirish va taqdim qilishni yengillashtirish, avvalo, hujjatlarni yuritish tartibini to'g'ri tashkil qilishni taqozo etadi.

Prof. V. G. Getmanning yozishicha, xo'jaliklardagi hujjatlar quyidagicha guruhlanadi:

- operativ hisobni yuritish hujjatlari;
- buxgalteriya hisobi hujjatlari¹.

1 Гетман В.Г. Учёт внутрихозяйственных расчетов. — М.: Финансы и статистика, 1990. - 8-с.

Dotsent L. A. Bobrova esa “hujjatlashtirish xo‘jalik muomalalari jarayonida barcha turdagi xo‘jalik mablag‘lari va ularning tashkil topish manbalarini dastlabki aks ettirish natijasida barcha resurslarni... uzluksiz kuzatish va yoppasiga rasmiylashtirish usulidir”, — deb hisoblaydi². Yuqoridagilarni inkor etmagan holda, bizning fikrimizcha, hujjatlashtirish xo‘jalik jarayonida sodir bo‘lgan barcha muomalalarni uzluksiz, yoppasiga rasmiylashtirish evaziga xarajatlar va resurslar haqida ma‘lumotga ega bo‘lishdir.

O. Abdullayev va R. Ismoilovlar³ xo‘jalik yurituvchi subyektlarni tasniflashda 2 ta mezon, ya‘ni: 1) korxonaning tarmoq yoki sohaga qarashliligi; 2) korxonada ishlovchi bandlar soni olinishi lozimligini e‘tirof etganlar. Ular, chunonchi, korxonalarni tarmoq yoki sohaga qarashliligiga ko‘ra quyidagi 5 ta guruhga ajratganlar: 1. Sanoat, qurilish, transport; 2. Qishloq xo‘jaligi; 3. Ulgurji va chakana savdo; 4. Xizmat ko‘rsatish va “servis”; 5. Fan va ilmiy xizmat.

X. N. Musayev⁴ korxonalar va tashkilotlarni nazorat subyekti sifatida quyidagi tashkiliy-huquqiy shakllarga ajratgan: xususiy korxonalar; davlat korxonalari; shirkatlar; ijara korxonalari; qo‘shma korxonalar; aksiyadorlik jamiyatlari; mas‘uliyati cheklangan jamiyatlar; dehqon va fermer xo‘jaliklari va boshqalar.

To‘shmatov Sh. A. o‘zining “Korxonalarni rivojlantirishda soliqlar roli” monografiyasida⁵ korxonalarni biznes, tadbirkorlik birligi sifatidagi tasnifiy asoslarini boshqa olimlardan farqli o‘laroq kengroq ochib bergan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada qiyosiy tahlil hamda induksiya va deduksiya usullaridan foydalanildi. Qiyosiy usuldan foydalanilib, statistik ma‘lumotlar asosida ularning tahlili amalga oshirildi va ilmiy xulosalar berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Turizm sug‘urtasi turistlarning xavfsizligini ta‘minlash, turistik tashkilotlarning iqtisodiy barqarorligini mustahkamlash hamda turistik xizmatlar bozori samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Turizm sohasidagi risklarning iqtisodiy mazmuni

Risk iqtisodiy kategoriya sifatida muayyan voqea yoki jarayon natijasida zarar ko‘rish ehtimolini anglatadi. Turizm sohasida risklar turistik faoliyatning barcha ishtirokchilariga ta‘sir ko‘rsatuvchi omillar yig‘indisi hisoblanadi.

Turistik risklar o‘zining ko‘p qirraliligi va yuqori noaniqlik darajasi bilan ajralib turadi. Turizm sohasida risklarning paydo bo‘lishi tabiiy, iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy va texnologik omillar bilan bog‘liq.

Turistik risklarning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- kutilmagan holatda yuzaga kelishi;
- turistik xizmatlarning uzluksizligiga ta‘sir ko‘rsatishi;
- turistlar va turizm subyektlariga iqtisodiy zarar yetkazishi;
- xavf darajasining vaqt va hudud bo‘yicha o‘zgaruvchanligi;
- oldindan aniq baholashning murakkabligi.

Shu bois turistik risklarni boshqarish va ularni sug‘urta orqali qoplash zamonaviy turizm industriyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Turizm sohasidagi asosiy risklar

Turizm sohasida uchraydigan risklarni bir nechta asosiy guruhga ajratish mumkin.

Tibbiy risklar

Tibbiy risklar turistlarning sog‘lig‘i bilan bog‘liq xavflarni qamrab oladi. Sayohat davomida turistning kasallanishi, jarohat olishi yoki shoshilinch tibbiy yordamga muhtoj bo‘lishi ehtimoli mavjud.

Ayniqsa, xorijiy davlatlarda tibbiy xizmatlar qiymatining yuqoriligi turist uchun katta moliyaviy yo‘qotishlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli tibbiy sug‘urta turistik sayohatning muhim qismi hisoblanadi.

Transport risklari

Transport risklari turistlarni tashish jarayoni bilan bog‘liq xavflarni o‘z ichiga oladi. Ular quyidagilardan iborat:

- reyslarning kechikishi;
- reyslarning bekor qilinishi;
- transport vositalarining texnik nosozligi;
- yo‘l-transport hodisalari;

2 Bobrova L.A. Организация учёта в строительстве. — М.: Финансы и статистика, 1991. — 33- с.

3 Абдуллаев О. Исmoilов Р. Кичик ва ўрта бизнесни бошқариш. Ўқув қўлланма. — Наманган. 2001. — 13-14-б.

4 Мусаев Х.Н. Аудит. Дарслик. — Т.: “Молия”. 2003. — 9-б.

5 Тошматов Ш.А. Корхоналарни ривожлантиришда солиқлар роли. — Т.: «Fan va texnologiya», 2008. — 16-б.

• tranzit parvozlar bilan bog'liq muammolar.

Bunday holatlar turistik sayohat rejasining buzilishiga va qo'shimcha xarajatlarga sabab bo'ladi.

Mulkiy risklar

Mulkiy risklar turistning shaxsiy buyumlari va bagaji bilan bog'liq xavflarni ifodalaydi.

Ularga:

- bagajning yo'qolishi;
- o'g'irlanishi;
- shikastlanishi;
- hujjatlarning yo'qolishi kiradi.

Bu kabi holatlarda turistlarga yetkazilgan zarar sug'urta kompaniyalari tomonidan qoplanishi mumkin.

Tabiiy va texnogen risklar

Tabiiy ofatlar va texnogen halokatlar turizm sohasi uchun jiddiy xavf tug'diradi.

Bunday risklarga:

- zilzila;
- sel va suv toshqinlari;
- yong'inlar;
- bo'ronlar;
- epidemiyalar;
- texnogen avariya kiradi.

Ushbu holatlar turistik obyektlar faoliyatining vaqtincha to'xtashiga yoki turistik safarlarning bekor qilinishiga olib kelishi mumkin.

Siyosiy va ijtimoiy risklar

Siyosiy va ijtimoiy omillar, xavfsizlik bilan bog'liq vaziyatlar hamda favqulodda holatlar turistik oqimlar barqarorligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bois turizm sohasida xavfsizlik choralarini kuchaytirish va risklarni oldindan baholash muhim ahamiyatga ega.

So'nggi yillarda pandemiyalar ham turizm sohasidagi muhim global risklardan biri sifatida namoyon bo'ldi.

Turistik risklarni sug'urtalash tartibi

Turizm sohasida risklarni sug'urtalash muayyan bosqichlar asosida amalga oshiriladi.

Birinchi bosqich — risklarni baholash

Sug'urta kompaniyasi turistik safarning xususiyati, safar davomiyligi, tashrif buyuriladigan mamlakat, turistning yoshi va sog'lig'i kabi omillarni baholaydi.

Risk darajasi qancha yuqori bo'lsa, sug'urta mukofoti ham shuncha yuqori belgilanadi.

Ikkinchi bosqich — sug'urta shartnomasini tuzish

Turist va sug'urta kompaniyasi o'rtasida sug'urta shartnomasi tuziladi.

Shartnomada:

- sug'urta obyekti;
- sug'urta summasi;
- sug'urta mukofoti;
- sug'urta muddati;
- qoplanadigan risklar;
- tomonlarning huquq va majburiyatlari belgilanadi.

Uchinchi bosqich — sug'urta polisini rasmiylashtirish

Shartnoma asosida turistga sug'urta polisi beriladi. Polis turistning sug'urta himoyasi bilan ta'minlanganligini tasdiqlovchi asosiy hujjat hisoblanadi.

Hozirgi kunda elektron sug'urta polislari ham keng qo'llanilmoqda.

To'rtinchi bosqich — sug'urta hodisasi yuz berganda murojaat qilish

Sug'urta hodisasi sodir bo'lgan taqdirda turist belgilangan muddat ichida sug'urta kompaniyasiga murojaat qilishi lozim.

Buning uchun:

- hodisa haqida ma'lumot berish;
- tasdiqlovchi hujjatlarni taqdim etish;
- tibbiy yoki boshqa xizmatlar bo'yicha xarajatlarni tasdiqlash talab etiladi.

Beshinchi bosqich — sug'urta tovonini to'lash

Taqdim etilgan hujjatlar o'rganib chiqilgandan keyin sug'urta kompaniyasi zarar miqdorini baholaydi va sug'urta shartlariga muvofiq tovon to'laydi.

Turizm sug'urtasini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari

Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish

Zamonaviy axborot texnologiyalari turizm sug'urtasi bozorini rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi.

Onlayn polislar, mobil ilovalar, elektron to'lov tizimlari va sun'iy intellekt asosida risklarni baholash xizmat ko'rsatish tezligi va sifatini oshiradi.

Raqamli platformalar orqali turistlar sug'urta polislarini qisqa vaqt ichida rasmiylashtirish, sug'urta hodisalari haqida xabar berish va tovon pullarini onlayn olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa xizmatlar samaradorligini oshiradi.

Sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilish

Hozirgi vaqtda turistik sug'urta mahsulotlari asosan tibbiy sug'urta bilan cheklanib qolmoqda. Kelajakda quyidagi yo'nalishlarda maxsus mahsulotlarni ishlab chiqish maqsadga muvofiq:

- ziyorat turizmi uchun sug'urta;
- ekologik turizm sug'urtasi;
- ekstremal turizm sug'urtasi;
- tibbiy turizm sug'urtasi;
- pandemiya va favqulodda holatlar risklarini qoplovchi sug'urta mahsulotlari.

Maxsuslashtirilgan mahsulotlar turizm xizmatlarining jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi.

Sug'urta madaniyatini oshirish

Turizm sug'urtasini rivojlantirishning muhim shartlaridan biri aholi o'rtasida sug'urta madaniyatini shakllantirish hisoblanadi. Amaliyotda ayrim turistlar tomonidan sug'urtaning iqtisodiy ahamiyatini yetarlicha baholamaslik holatlari uchraydi. Biroq tibbiy yordam, bagaj yo'qolishi yoki reyslarning bekor qilinishi bilan bog'liq holatlarda sug'urta sezilarli iqtisodiy yo'qotishlarning oldini olishga xizmat qiladi.

Shu munosabat bilan ommaviy axborot vositalari, ta'lim muassasalari va turistik tashkilotlar orqali tushuntirish ishlarini kuchaytirish zarur.

Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish

Turizm sug'urtasining rivojlanishida xalqaro sug'urta kompaniyalari va qayta sug'urtalash tashkilotlari bilan hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Bu milliy sug'urta bozoriga yangi texnologiyalar va zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini jalb qilish imkonini beradi.

Shuningdek, xalqaro standartlarga mos turistik sug'urta mahsulotlarini ishlab chiqish xorijiy turistlar uchun qulay shart-sharoit yaratadi.

Turizm sug'urtasini rivojlantirish bo'yicha takliflar

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

Turistik xizmatlar paketlariga majburiy yoki ixtiyoriy sug'urta xizmatlarini kengroq integratsiya qilish.

Turoperatorlar va sug'urta kompaniyalari o'rtasida strategik hamkorlikni kuchaytirish.

Elektron sug'urta polislarini ommalashtirish.

Sug'urta sohasida InsurTech texnologiyalarini joriy qilish.

Yoshlar va ichki turistlar uchun arzon sug'urta paketlarini ishlab chiqish.

Turistik risklarni baholashning milliy raqamli platformasini yaratish.

Turizm va sug'urta sohalari uchun kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish.

Ushbu chora-tadbirlar turistik xavfsizlikni oshirish va mamlakat turizm salohiyatini yanada yuksaltirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Turizm sug'urtasi zamonaviy turizm industriyasining muhim iqtisodiy instituti hisoblanadi. U turistlarning shaxsiy va mulkiy manfaatlarini himoya qilish, turistik tashkilotlar faoliyati barqarorligini ta'minlash hamda turizm bozorining raqobatbardoshligini oshirish vazifalarini bajaradi.

O'zbekistonda turizm sohasining jadal rivojlanishi turizm sug'urtasi xizmatlarini yanada takomillashtirishni talab etmoqda. Raqamli texnologiyalarni joriy etish, sug'urta mahsulotlarini diversifikatsiya qilish, aholi o'rtasida sug'urta madaniyatini oshirish va xalqaro tajribani qo'llash kelgusi yillarda turizm sug'urtasi bozorining barqaror o'sishini ta'minlaydi. Bu esa mamlakatning turistik jozibadorligini oshirish va turistlar xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Гетман В. Г. Учёт внутрихозяйственных расчетов. — М.: Финансы и статистика, 1990. — 8 с.
2. Боброва Л. А. Организация учёта в строительстве. — М.: Финансы и статистика, 1991. — 33 с.
3. Абдуллаев О., Исмоилов Р. Кичик ва ўрта бизнесни бошқариш: ўқув қўлланма. — Наманган, 2001. — Б. 13–14.
4. Мусаев Ҳ. Н. Аудит: дарслик. — Т.: Молия, 2003. — 9 б.

5. Тошматов Ш. А. Корхоналарни ривожлантиришда солиқлар роли. — Т.: Fan va texnologiya, 2008. — 16 б.
6. Tukhtarova F. Y. Institutional and Economic Aspects of Tourism Insurance Development in Uzbekistan // Innovations in Science and Technologies. — 2026.
7. Azimov R. S., Mirsadikov M., Abdullaev A. Problems and Prospects of Risk Insurance in Tourism Activities in Transition Economies (Based on the Experience of Uzbekistan). — 2025.
8. Rafiyeva Z., Xasanov A. Prospects for Development of the Insurance Sector in Uzbekistan: Innovative Approaches. — 2025.
9. Nasirov D. F., Komiljonova M. M., Xusinova H. O. The Development of Insurance Services in Uzbekistan: Market Trends, Barriers to Expansion, and Digital Transformation Prospects. — 2025.
10. Bazarov Z. X. Prospects for the Development of Personal Insurance in Uzbekistan. — 2025.
11. Yusupov Y. Sh. Development Directions and Problems of the Insurance Market of Uzbekistan. — 2023.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>